

Hilversum, 11 januari 2024

Geachte mevrouw Yeşilgöz en van der Plas, en de heren Plasterk, Omtzigt en Wilders.
Hierbij bied ik u mijn boek *De anatomie van democratie* aan, dat in oktober j.l. is uitgekomen.
Ik heb begrepen dat u deze dagen overleg voert om een “gezamenlijke basislijn” te verkennen “voor het waarborgen van de Grondwet, de grondrechten en de democratische rechtsstaat”. Wellicht kan het boek u gemeenschappelijke taal en beelden geven die u helpen om tot afstemming te komen over die “gemeenschappelijke basislijn”.

Het is goed om de democratische rechtsstaat te verkennen met elkaar, al is het raar – zorgelijk ook - dat er hierover op dit niveau – bij u onderling - verwarring lijkt te zijn.
Naast het wat – wat is democratie? – en het hoe – hoe werkt democratie? – moet u het dan ook maar hebben over het waartoe van democratie. Democratie is wat ons als samenleving verbindt, en daarbij gelden een aantal fundamentele beginselen die voor iedereen opgaan, zoals vrijheid, gelijkheid (voor de wet), rechtvaardigheid, redelijkheid, openbare orde en mensenrechten. Zowel het doen en laten van de overheid als het gedrag van burgers en politici moet kunnen worden getoetst aan deze beginselen. Ze zijn daartoe vastgelegd in de Grondwet. De Grondwet is het fundament van democratie, ze is de hoogste wet van Nederland, ze is onze constitutie. Ze geeft richting aan hoe we met elkaar hebben samen te leven en ze formuleert de kernverantwoordelijkheden van de overheid. Ze bevat de regels voor onze democratische instituten en de grondrechten van de burgers.
Ik zou de democratische rechtsstaat laten voor wat het is, je schikt je er naar of niet. In het laatste geval heb je jezelf m.i. als politicus buitenspel gezet.

En dan nog dit: De Britse schrijver en zoöloog George Monbiot was vorige week een van de gasten bij het tv programma ‘Wintergasten’. Hij spreekt over de kracht van *het verhaal*. Politieke verandering die nodig is blijft nu uit constateert hij, omdat we geen goed verhaal over herstel hebben. In dit vacuüm heeft het rechtsradicalisme een kans. Dat komt namelijk wèl met een verhaal. Het wordt eng als Monbiot het volgende zegt: Een verhaal is sterker dan onze gekoesterde waarden. We vergeten die als het verhaal goed genoeg is. Dan vergeten we de feiten, cijfers, principes.
Ik hoop dat u zich hiervan bewust bent bij uw verkenning van een “gezamenlijke basislijn”. Wat wordt uw verhaal, en in welke mate zijn onze democratische waarden, de Grondwet, de grondrechten en de democratische rechtsstaat daarin werkelijk gewaarborgd?

Cicero – staatsman en filosoof (106-43 voor Christus) – zei al dat geen enkel aspect van ons leven, particulier of publiek, politiek of persoonlijk, vrij is van verantwoordelijkheden. Je gedrag als burger en als politicus mag niet ondoordacht of achteloos zijn, je mag je niet zomaar laten leiden door je impulsen en emoties. Voor al je handelen moet je een acceptabele verklaring kunnen geven ofwel je verantwoordelijkheid nemen. En wat acceptabel is, is wat we in onze huidige democratische rechtsstaat en samenleving baseren op wat we gezamenlijk in wetten, geschreven en ongeschreven regels, afspraken en omgangsvormen hebben afgesproken. Ze vormen de huidige richtlijnen voor fatsoenlijk samenleven.

Ik wens u veel succes met uw verkenning, en hoop dat mijn boek daarbij een bijdrage kan leveren als het gaat om taal en beelden van onze democratische rechtsstaat, onze verhouding daartoe als burgers en politici, over democratisch samenleven en hoe we persoonlijk betekenis geven aan democratie (ons democratische Zelf).

Met vriendelijke groet,
Drs. Otto de Loor, Bilthoven
M: O.deloor@netwerkonderwijsadviseurs.nl
T: 06 2505 1974